

Killars våld mot tjejer i nära relationer

Lucas Gottzén, fil.dr, forskarassistent och lektor i socialt arbete.

Sibel Korkmaz, fil.mag. i socialt arbete.

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, Linköpings universitet.

1. Introduktion

Mäns våld mot kvinnor har under de senaste decennierna lyfts fram som ett omfattande samhällsproblem, såväl nationellt som internationellt. Till följd av att långt ifrån allt våld i nära relationer anmäls är det svårt att avgöra exakt hur omfattande det är. Vissa studier uppger 1,7 procent (Brå 2012) andra att så många som 5 procent av Sveriges kvinnor har utsatts för fysiskt våld under det senaste kalenderåret (Lundgren, Heimer, Westerstrand & Kalliokoski 2001). Även om våld i nära relationer förekommer i alla samhällsgrupper tycks unga kvinnor (18–24 år) vara mer utsatta än äldre kvinnor (Lundgren et al. 2001). Brottförebyggande rådet framhåller att både kvinnor och unga generellt (16–24 år) är överrepresenterade vad gäller utsatthet för relationsvåld (Brå 2009).

Omfattningen av våld i ungas nära relationer är dock svår att bedöma. Amerikanska studier visar på att mellan 9 och 37 procent av unga kvinnor och mellan 6 och 36 procent av unga män har varit utsatta för våld i nära relation (Olofsson, Lindqvist, Gillander Gådin & Danielsson 2009). De stora skillnaderna beror på olika sätt att mäta och definiera våldet. I en större undersökning från danska jämställdhetsministeriet uppgav 5,6 procent av kvinnorna och 2 procent av männen mellan 16 och 24 år att de hade varit utsatta för fysiskt våld i en nära relation under det senaste kalenderåret (Schütt, Frederiksen & Helweg-Larsen 2008).

I regeringens *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor* (skr 2007/08:39) utpekas kvinnor mellan 16 och 24 år som en särskilt utsatt grupp. Trots detta är våld i nära relationer där offer och förövare är unga relativt ouppmärksammat i Sverige, såväl i forskning som i jämställdhets- och ungdomspolitik. När exempelvis regeringens åtgärder mot unga kvinnors utsatthet lyfts fram i handlingsplanen riktas insatserna framför allt mot så kallat hedersrelaterat våld, vilket fokuserar på våldsutsatthet från familjemedlemmar och där endast kvinnor från ”andra kulturer” anses vara i riskzonen. När våld mot unga kvinnor diskuteras i offentliga sammanhang lyfts också tjejers utsatthet för överfallsvåldtäkt fram. Detta våld placeras då främst utanför hemmet där förövaren och offret inte förmodas känna varandra (Lundgren, S. 2004, Uhnoo 2011). På samma sätt lyfts sällan unga män som våldsförövare i nära relationer fram. När killars våld studeras och diskuteras är det främst det våld de utsätter andra killar för, eller utsätts för av andra killar (Estrada 1999). Vidare finns det få studier, både i Sverige och utomlands, om hur människor runt omkring de unga responderar på våldet (se Schwartz & DeKeseredy 1997, Weisz, Tolman, Callahan, Saunders & Black 2007). Att studera respons (gensvar, reaktioner) är viktigt eftersom det sociala nätverket potentiellt kan verka för att våldet upphör, men också för att det fortsätter.

Mot bakgrund av detta undersöker denna artikel unga mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Med utgångspunkt i intervjuer med tio ungdomar i åldern 17–24 år som har erfarenhet av relationsvåld är syftet att undersöka hur våldsutövande killar och våldsutsatta tjejer upplever och berättar om våldet för

sitt sociala nätverk och hur det sociala nätverket responderar på våldet. Mer specifikt försöker vi svara på följande frågor:

- Hur berättar killar som utövat våld mot tjejer i nära relationer om sitt våld? Hur berättar de våldsutsatta tjejerna om våldet?
- På vilka sätt berättar våldsutövande killar och våldsutsatta tjejer om våldet för sina sociala nätverk?
- Hur menar våldsutövande killar och våldsutsatta tjejer att deras sociala nätverk har responderat på våldet?
- Vilken betydelse har ålder och kön i förståelsen av och responsen på våldet?

Artikeln är upplagd så att vi i del två presenterar tidigare forskning och perspektiv på killars våld i nära relationer. I del tre redogör vi för det empiriska materialet och för analysförfarandet. I del fyra analyserar vi informanternas berättelser om våld och i del fem berättar vi om hur de redogör för sitt våld för det sociala nätverket. Del sex handlar om hur informanterna upplevt responsen från familj och vänner. Artikeln avslutas med en sammanfattande diskussion om betydelsen av kön och ålder i förståelsen av våldet och dess bemötande.

Något om definitioner och begrepp

Det finns inget etablerat begrepp på svenska för att beskriva våld i ungas relationer. I Danmark har problemet beskrivits som *kærestevold* (Schütt et al. 2008). I engelskspråkiga studier används ofta *dating violence*, *adolescent dating violence* eller *teen dating violence* (jfr Adelman & Kil 2007, Foshee, Bauman, Linder, Rice & Wilcher 2007, Carlson 2003, Chung 2007, Próspero 2007). Definitionerna ter sig snarlika och det går att argumentera för att begreppen går att likställa med varandra. I de flesta definitioner rör det sig om mönster av upprepat våld eller hot om våld av fysisk, psykisk eller sexuell karaktär där offret och förövaren är mellan 13 och 20 år (ibland äldre) och är ett par (Carlson 2003). Medan många forskare använder begreppen relativt oreflekterat är andra forskare kritiska mot framförallt termen *dating*. Från brittiskt håll påpekas det exempelvis att begreppet inte har en självklar betydelse utanför USA, samt att det har en formell klang som inte nödvändigtvis återspeglar ungdomars varierade syn på och erfarenhet av intima förhållanden (Barter 2009). Sexuella och nära relationer kan se ut på en mängd olika sätt som inte alltid uppfyller de kriterier som dating-begreppet ställer upp. Därför är det viktigt att använda begrepp som hanterar den vida betydelsen av att vara i ett förhållande som ung, ett begrepp som tillåter olika nivåer av intimitet, förväntningar och varaktighet (Brown, Puster, Vazquez, Hunter & Lescano 2007, Chung 2005, Hickman, Jaycox & Aronoff 2004, Jackson 1999).

Fortsättningsvis i denna artikel diskuterar vi fenomenet i termer av *våld i ungas nära relationer* eller *killars våld mot tjejer i nära relationer*. Med *våld* syftar vi på alla former av fysiska, sexuella och psykiska övergrepp (Isdal 2001). Vi förespråkar en öppen förståelse av *nära relationer* och inkluderar olika grader av såväl fasta som flyktiga relationer av ”intim” karaktär – det vill säga relationer med sexuella eller romantiska förtecken. Det behöver alltså inte endast handla om officiella pojk- eller flickvänsrelationer, utan också om ytterst tillfälliga förbindelser. Med *unga* syftar vi på tonåringar men också äldre ungdomar upp till 25 år. Begreppet *våld i ungas nära relationer* lyfter inte fram förövarnas eller offrens kön, vilket skapar en analytisk öppenhet för våld i samkönade relationer och för att såväl killar som tjejer kan vara förövare. Samtidigt bör det påpekas att det osynliggör det faktum att våld i

nära relationer främst utövas av killar mot tjejer (Brå 2009, Schütt et al. 2008). Det är också detta som vi fokuserar på i denna studie. Det sociala nätverket kan bestå av myndighetspersoner men i denna studie fokuserar vi på den del av det sociala nätverket som främst består av familj, vänner, arbetskamrater och släktingar.

2. Att förstå våld i ungas nära relationer

Våld och könsnormer

Kulturella normer kring maskulinitet har lyfts fram som avgörande för att förstå såväl vuxna (Connell 2002, Hearn 1998a, 2012) som unga mäns våld mot kvinnor (Messerschmidt 2004, McCarry 2010, Totten 2003). Normativa föreställningar om kön legitimerar ofta mäns våld, särskilt i grupper och kulturer där fysisk aggressivitet förväntas och hyllas (Connell 2002). Vuxna män kan utöva våld mot kvinnor och mot andra män när den traditionella manligheten hotas eller när den privilegierade positionen och bestämmanderätten ifrågasätts (Schrock & Padavic 2007). Våld är då ett sätt att rekonstruera en utmanad och instabil maskulinitet (Anderson & Umberson 2001).

Även unga män använder sig av våld för att reproducera maskulin identitet. James Messerschmidt (1993, 2004) menar att våld och brott är en resurs i maskulinitetsgörandet när andra resurser (till exempel ekonomiska) inte är tillgängliga. Ungas mäns sociala position – som exempelvis socioekonomisk status – kan med andra ord påverka benägenheten till våld. Socialt utsatta killar kan vara aggressiva och våldsamma för att säkerställa sin status som man och sin överordnade position gentemot tjejer i sammanhang där materiella förmåner inte garanterar överordningen (Totten 2003). Men även bland unga som inte är socialt eller ekonomiskt utsatta förekommer våld i nära relationer (Landstedt & Gillander Gådin 2011).

I attitydstudier påpekas ofta att unga endast accepterar våld som självförsvar, men våld ses samtidigt ofta som en naturlig och självklar del av att vara en ung man (jfr McCarry 2010, Sears, Byers, Whelan & Saint-Pierre 2006, Uhnoo 2011). En brittisk studie visar att mäns våld mot kvinnor anses legitimt om kvinnan utmanar mannens auktoritet (McCarry 2010) medan sexuellt våld i Stina Jeffners (1997) svenska studie försvaras genom att poängtera unga mäns ”starka” sexualdrift (jfr Silverman et al. 2006).

Även om våld är centralt i ungas maskulinitetsgörande ingår inte våld alltid i kulturella normer om maskulinitet. Och allt våld accepteras inte. Bland unga brottslingar ger våld mot män ofta förhöjd status medan män som utövat våld mot kvinnor och barn, till exempel pedofiler och våldtäktsmän, står lägst ned i den sociala hierarkin (Andersson 2012, Gottzén 2012a). För att våld mot en tjej ska kunna rättfärdigas behöver exempelvis hennes femininitet nedtonas eller hennes provokationer framhävas (Andersson 2007). Andra vanliga förklaringsmodeller till killars våld kretsar kring att våldet ses som uttryck för psykisk sjukdom, missbruk eller kulturell tillhörighet (Bredström 2006, de los Reyes 2003, Uhnoo 2011, Weiss 2009, Wiklund, Malmgren-Olsson, Bengs & Öhman 2010). Våldet framstår då som ett undantag från killens normala beteende eller som en del av en grupp med väsensskilda normer (Bredström 2006). Kultur, psykisk sjukdom och missbruk kan således i viss mån förklara unga mäns våld mot unga kvinnor. Men förövaren urskuldats samtidigt till viss del eftersom våldet görs begripligt utifrån exempelvis hans kultur eller psykiska tillstånd och våldsorsaken placeras bortom mannens kontroll.

På samma sätt som maskulinitetsnormer påverkar hur unga män förstår våld i nära relationer är kulturella föreställningar om femininitet centrala när tjejers våldsutsatthet förklaras. Internationella studier visar att kvinnor idag i mindre utsträckning accepterar våld och är mer villiga att försöka stoppa våldet tidigt i relationen än äldre generationers kvinnor, vilket reflekterar en kulturell förändring i attityder till mäns våld och en ökad betoning på jämställdhet (jfr Ruiz-Pérez, Mata-Pariente & Plazaola-Castaño 2006). Dilemmat tycks dock vara att föreställningen om kvinnor som jämställda med män framställer våld som ett individbundet problem (Chung 2007). Om jämställdhet råder – om kvinnor har lika mycket makt som män – finns det inga yttre skäl till att kvinnan stannar med en våldsamt partner. Om en ung kvinna blir våldsutsatt kan det därför ses som ett personligt misslyckande att stanna i relationen. I ungas diskussioner om våld tillskrivs den våldsutsatta tjejen ansvar för sitt val av kille – och därmed också i viss mån för våldet (Uhnoo 2011).

Ett intersektionellt perspektiv på mäns våld

Normativa föreställningar om maskulinitet och femininitet är alltså centrala för att förstå och förklara våld i nära relationer. I denna studie argumenterar vi för att även föreställningar om ålder och generation är viktiga för att förstå ungas våld och hur de hanterar våldet. I linje med intersektionella perspektiv ser vi kön och ålder som två sociala kategorier som samspelar med varandra i människors vardag, inklusive i skapandet och förståelsen av sociala problem (de los Reyes & Mulinari 2005, Mattsson 2010). Precis som normer kring kön påverkar individers handlande och hur vi förstår detta handlande, påverkar föreställningar om ålder, ungdom och intergenerationella relationer (till exempel föräldrar – barn) den respons som ges på våld. I denna artikel visar vi exempelvis på att föreställningar om barndom och det goda föräldraskapet är ledande för vilket stöd som våldsutsatta tjejer förväntar sig av sina föräldrar. Men även våldet ålderskodas i det att kvinnomisshandel ses som något främst vuxna människor ägnar sig åt. Även om normer kring kön, ålder och generation påverkar individers handlande förutbestämmer de inte handlande, utan individers handlingar både skapar och utmanar normer. Kön och ålder ska alltså inte ses som fasta kategorier utan något som ”görs” i vardaglig interaktion (Krekula, Närvänen & Näsman 2005, West & Zimmerman 1987). Vad det innebär att vara man, kvinna, gammal och ung är inte förutbestämt utan skapas och förhandlas ständigt genom att individer positionerar sig i relation till olika normer (Butler 1997, Staunæs 2003).

Att uppmärksamma unga och våld, där fokus läggs på både ålder och kön, innebär alltså att belysa hur kulturella normer rörande maskulinitet och femininitet vävs samman med de ungas åldersposition och vad detta innebär för förståelse av och respons på våldet.

Familjens och vännernas respons

Mäns våld mot kvinnor är privat i den mening att det ofta sker i hemmet eller på avskild plats och att såväl offer som förövare är försiktiga med att berätta om våldet. Bland annat kan skamkänslor, rädslor för vad andra ska tycka, synen på våldet som en privat angelägenhet eller som inte tillräckligt allvarligt vara skäl till varför såväl offer som förövare inte berättar om våldet (Fiene 1995, Fugate, Landis, Riordan, Naureckas & Engel 2005, Gottzén 2012b). För unga män och unga kvinnor skulle situationen kunna förmodas vara något annorlunda. Inte minst föräldrar och syskon kan potentiellt bli indragna i de våldsamma relationerna som en följd av att de unga fortfarande bor hemma eller har en tätare kontakt med föräldrar än andra vuxna. Vuxna verkar dock vara förhållandevis frånvarande i ungas relationsvåld (Uhnoo 2011). Ju äldre kvinnan är desto troligare är det att hon berättar om våldet

för grannar och söker professionell hjälp (Belknap, Melton, Denney, Fleury-Steiner & Sullivan 2009). Unga våldsutsatta kvinnor söker sällan professionellt stöd eller berättar om våldet för någon i sitt sociala nätverk (Adelman & Kil 2007, Ashley & Foshee 2005, Brown et al. 2007). En amerikansk studie visar att när väl unga väljer att berätta om våld vänder de sig nästan alltid till vänner och familj. Kvinnliga offer söker oftare hjälp än manliga offer och förövare. Manliga förövare söker dock i större utsträckning hjälp än unga kvinnliga förövare (Ashley & Foshee 2005). Våldsutsatta tjejer vänder sig främst till kvinnliga kompisar för stöd. Det sociala nätverket kan vara särskilt viktigt för tonåringar eftersom de själva har relativt lite livserfarenhet och därför söker stöd för hur de ska hantera relationsproblem (Martin, Houston, Mmari & Decker 2012, Weisz et al. 2007).

I en amerikansk studie om våld i ungas nära relationer presenteras tre olika typer av respons: *omvårdande*, *undvikande* och *förminskande* (Weisz et al. 2007). Oavsett våldets allvarlighetsgrad är omvårdande den vanligast förekommande responsen i det sociala nätverket. Nätverkets förminskande av situationen är vanligare än en undvikande respons vid mindre allvarligt våld. När våldet kategoriseras som allvarligt är undvikande en vanligt förekommande respons, vilket kan bero på att vänner och familj inte känner sig kapabla eller vill ge stöd när våldet är allvarligt (Weisz et al. 2007).

Respons på våld i nära relationer utgörs också av det emotionella och sociala stöd våldsutövande män söker och kan få från vänner och familj. I en studie av sexuellt våld bland amerikanska universitetsstudenter visar Martin Schwartz och Walter DeKeseredy (1997) att manliga vänner kan ge våldsutövare *informellt stöd* för våldet genom att uppvisa attityder och normer som stöder mäns dominerande av kvinnor i relationer. Vänner kan också ge *emotionellt stöd* genom att försäkra mannens rätt till kontroll. Slutligen kan vänner ge *materiellt stöd* genom pengar eller andra former av konkret hjälp för aktiviteter som underblåser patriarkal ideologi och kvinnoförnedring, till exempel porr, strippshower och alkohol. Detta stöd kan uppmuntra och legitimera unga mäns våld mot kvinnor (Schwartz & DeKeseredy 1997). Det närmaste sociala nätverket har således betydelse för sannolikheten att en ung man utövar våld i en nära relation. En annan amerikansk studie (Ramirez, Paik, Sanchagrin & Heimer 2012) visar på att unga män som ingår i stora kompisgäng där våld är vanligt förekommande är mer benägna att utöva våld i en nära relation än unga män som ingår i mindre grupper eller grupper där våld inte förekommer. Om en ung man ingår i ett större socialt sammanhang där våld premieras kan det sätta upp ramar för våldets legitimitet och göra det till ett normalt inslag i en relation (jfr Schwartz & DeKeseredy 1997, Totten 2003).

Jeff Hearn (1998a, b) menar att det sociala nätverket kan ge både *stöd som upprätthåller våld* och *stöd som syftar till att få våldet att upphöra*. I hans studie med brittiska vuxna män var det dock få av männens familjer och vänner som direkt agerade eller stöttade mannen för att få våldet att upphöra. Snarare underblåstes våldet genom ett direkt och ensidigt försvar av mannens agerande, eller indirekt genom ignorans. Inte sällan hade dock familj, släkt och vänner ingen kännedom om våldet eftersom mannen var försiktig med att berätta om sina handlingar. I en studie av våldsutövande vuxna män i terapi, sökte en majoritet av männen emotionellt stöd från vänner och familj för att lära sig att sluta använda våld och hantera sina aggressioner (German 2006). De upplevde dock sällan odelat stöd utan möttes ofta av moraliskt fördömande, eller en kombination av kritik och stöd, vilket männen inte upplevde hjälpte dem i deras process. Männen sökte också emotionellt stöd för att hantera upplevelsen av skam och det stigmatiserande utpekandet som kvinnomisshandlare (German 2006, jfr Gottzén 2012a).

3. Material och metod

Denna artikel bygger på ett empiriskt material från ett större projekt om mäns erfarenheter av sitt våld och av det sociala nätverkets respons.¹ I denna artikel analyserar vi intervjuer med fem killar mellan 17 och 24 år som utövade våld mot sin flickvän eller en tillfällig partner. Vi använder oss också av material från en mindre studie med fem tjejer i åldern 18–23 år som blivit utsatta för våld i en nära relation. Samtliga informanter deltar eller har nyligen avslutat behandling inriktad på våld i nära relationer vid olika behandlingsverksamheter i södra Sverige. Det är genom dessa verksamheter vi fått kontakt med både tjejerna och killarna.

Killarna deltar frivilligt i en så kallad mansgrupp eller i enskilda samtal, det vill säga de har inte blivit dömda till behandling utan själva sökt hjälp på eget initiativ eller på uppmaning från sin partner, sin familj eller av en myndighet. En kille var fortfarande ihop med flickvännen vid intervjun. Vissa av tjejerna har själva fått vetskap om behandlingen och då på eget initiativ sökt hjälp, medan andra har uppmanats av familj eller någon annan professionell instans till att söka behandling. Ingen av tjejerna var vid intervjutillfället tillsammans med den pojkvän som utövade våld.

Samtliga tjejer har blivit utsatta för både fysiskt och psykiskt våld av en tidigare pojkvän. Det fysiska våldet varierar till sin karaktär, och utgörs av allt ifrån hårda grepp till våldsamma knuffar, knytnävsslag och stryptag. Det psykiska våldet präglas av svartsjuka, kontroll, hot och kränkande verbala aggressioner. Några av tjejerna har också blivit utsatta för materiellt och ekonomiskt våld. Alla killar förutom en uppgav att de använt fysiskt våld, alla har utövade psykiskt våld. Sexuellt våld talas det i jämförelse väldigt lite om, ingen av killarna och endast ett par av tjejerna nämner våld av sexuell karaktär.

Samtliga informanter är födda och uppvuxna i Sverige, varav en tjej och en kille har föräldrar födda utomlands. En av killarna studerar på universitetsnivå, en går på gymnasiet och de andra tre arbetar. Två av tjejerna studerar på universitetsnivå, en är sjukskriven och två går på gymnasiet. Två av tjejerna och två av killarna bor hemma hos sina föräldrar. I linje med Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer har samtliga namn fingerats för att säkerställa informanternas anonymitet.

Studien använder sig huvudsakligen av *narrativ metod* (Gubrium & Holstein 2008, Riessman 2008). Genom att analysera killarnas och tjejernas berättelser om våldet och om hur de berättar om våldet för andra kan deras perspektiv och erfarenheter av våldet synliggöras och problematiseras. Det gör det också möjligt att studera informanternas relation till kulturella normer kring kön, ålder och våld i nära relationer, hur dessa normer används för att göra våldet meningsfullt, samt hur killarna och tjejerna omförhandlar dessa. Vår användning av narrativ metod gäller såväl *insamling* som *analys*. Vad gäller datainsamling är intervjuerna ett slags berättarfokuserade intervjuer (Hydén 2000). De är mellan en och två timmar långa och genomfördes 2009–2012. Den berättarfokuserade intervjun liknar semistrukturerade intervjuer men är något öppnare till sin karaktär. Forskarens uppgift är att underlätta och uppmana informanten till berättande. Detta innebär att vi ställer frågor om exempelvis hur det kommer sig att informanten började i terapi, om han eller hon kan ge exempel på erfarenheter av

¹ Projektet *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer: En studie av förövarens sociala nätverk* finansieras av Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) och ingår i den större forskningsplattformen *Responser på interpersonellt våld* (RIV), som leds av professor Margareta Hydén, Linköpings universitet. Det större materialet består av 47 intervjuer med män i åldern 17–66 år som går i behandling för att ha varit fysiskt våldsamma.

fysiskt våld, om vem han eller hon har berättat för om våldet samt ge exempel på detta. Informanternas berättelser ses inte som ”sanna” redogörelser av deras ”verkliga” erfarenheter, utan erfarenheterna sammanställs och produceras tillsammans med forskaren i intervjun (Presser 2004).

Analysen av berättelserna sker delvis utifrån berättelsernas innehåll men fokuserar också på *hur* berättelsen produceras, inte bara på vad som sägs. Inspirerade av Maria Tamboukou (2008) fokuserar vi på berättelserna som *process*, och då särskilt på berättelsens narrativa kvalitet och vad berättelsen har för effekter, vad den *gör*.²

Studien har inspirerats av Michael Bambergs (1997, 2004) narrativa positioneringsanalys, vilket hjälper oss att analysera hur informanterna positionerar sig själva och andra i berättelser samt hur de positionerar sig själva i relation till normativa föreställningar om våld, parrelationer, ålder och kön. Kortfattat utgörs Bambergs metod av tre analytiska nivåer. Den första nivån berör vilka karaktärer som finns med i en berättelse, hur de är positionerade i förhållande till varandra och vilken roll (aktiv eller passiv) de tilldelas. Vissa grammatiska medel kan användas för att tillskriva de olika karaktärerna roller, verb kan till exempel framhålla handlingar som frivilliga snarare än tvingande (Riessman 2008). På den andra nivån ställs frågan: Hur positionerar sig berättaren i relation till lyssnarna? Lyssnarna kan här tolkas i en vidare mening och till exempel var samhället i stort eller de som kommer att ta del av det färdiga forskningsmaterialet (jfr Goffman 1981). Den tredje analytiska nivån fokuserar på vilka positioner informanterna intar i relation till normativa föreställningar om våld, parrelationer, ålder och kön. Genom att tala om sina erfarenheter och arrangera dem i en berättelse (nivå ett) och genom att återge sin berättelse för sina åhörare (nivå två) skapar berättaren en bild av sig själv (Bamberg 1997, 2004).

I denna artikel analyserar vi först informanternas berättelser om våldet och respons på våldet. I dessa analyser följer vi Bambergs positioneringsanalys och visar hur informanterna positionerar sig och andra i berättelserna. Vidare så studerar vi informanternas narrativa arbete i andra kontexter än forskarintervjun (Gubrium & Holstein 2008). Detta handlar om hur förövare och offer berättat om våldet till andra – *vilka versioner* av våldet och *hur* de valt att berätta och för *vem*. Denna analys följer också Bambergs mall men fokuserar framför allt på den andra analysnivån. Både i berättelserna som informanterna producerar i intervjusituationen och i relation till vänner och familj synliggörs hur informanterna positionerar sig själva i relation till kulturella normer.

4. Förövares och offers våldsberättelser

I detta första empiriska avsnitt analyserar vi hur killarna och tjejerna i berättelser om våldet positionerar sig själva, partnern och andra individer. För att synliggöra hur våldet förklaras och begripliggörs lyfter vi särskilt fram vem eller vad de beskriver som den bidragande orsaken till våldet. Medan killarna i sina berättelser ofta lyfter fram flickvännens brister som avgörande för våldet lägger

² Tamboukou ser narrativ som ofärdiga och tillfälliga. De utgör endast en eller flera tankelinjer av många möjliga berättelser – i varje realiserad berättelse finns möjlighet till andra oartikulerade berättelser. Berättelser kan med andra ord inte ses som färdiga versioner av vare sig tidigare händelser eller av berättarens självidentitet, utan genom berättandet skapas den ”narrativa identiteten” som utgörs av de tillfälliga och föränderliga subjektpositioner som intas i relation till kulturella normer.

tjejerna ofta ansvaret för våldet hos pojkvännen och förklarar det i psykopatologiska termer, eller som ett uttryck för en särskild typ av maskulinitet.

Flickvänners brister och provokationer

På ett generellt plan erkänner killarna sitt eget ansvar för det våld de utövade. De menar att oavsett hur deras flickvännen agerat har de gjort fel genom att hota och vara fysiskt våldsamma. När de sedan berättar om våldshändelserna försöker de begripliggöra våldet, de förklarar varför de agerade som de gjorde. I dessa förklaringar och berättelser tillskrivs tjejerna ett stort ansvar för vad som hänt.

Ett sätt att begripliggöra våldet är genom att framställa flickvännens *brister* och *problem*. Dessa kan exempelvis vara av psykisk art. Gustav, 24 år, berättar exempelvis hur hans flickvän har haft det ”väldigt problematiskt” och att hon varit utsatt för våld i tidigare förhållanden, vilket han menar påverkar deras relation negativt. Enligt Gustav skapade hennes kommunikationsproblem och låga självkänsla en negativ spiral där han kände sig allt mer inträngd och frustrerad, de grälade mycket, och till slut började han vara aggressiv och våldsam mot henne.

Medan Gustav påpekar flickvännens psykiska problem som viktig orsak till våldet, lyfter Martin fram flickvännens brister som mamma. Han är 24 år och blev pappa direkt efter gymnasiet. Som bakgrund till sitt våld beskriver han en omvälvande period där han gick från ett relativt kravlöst liv i skolan till att bli familjeförsörjare. Flickvännen var mammaledig medan Martin började arbeta heltid. Han menar att hon var en försummande och omogen mamma samtidigt som han framställer sig själv som en hårt arbetande och engagerad pappa som gör sin beskrädda del i hemmet. Vid ett tillfälle när han kommer hem från jobbet hade hans flickvän varit på stan med deras barn och en kompis.

”Och så kommer hon hem och det första hon gör är ju liksom att klampa in, sätter [barnet] i barnstolen eftersom jag står i köket och sa: 'Ge han mat.' Och han gallskriker liksom och jag bara: 'Du får, du får ju ge han mat alltså, vad är problemet? Ge han du mat, du ser att jag diskar, jag kan liksom inte bara avbryta allting för att du kommer hem och säger att jag ska ge han mat. Hon bara: 'Jo, du får ge han mat, han har inte ätit på hela dan.' Så sa jag: 'Va?' 'Nej, han har inte ätit på hela dan.' 'Så vad är din uppgift?' fråga jag. 'Jag har gått och jobbat i ni... åtta timmar, vad är din uppgift?' sa jag. ... Så jag: 'Ni har gått där och klappat låren på stan medan, medan jag har gått och jobbat. Du kan inte ens ge ungen mat.' sa jag. Så blev hon jättearg och spotta på mig. Och då tog jag henne och tryckte upp henne, alltså jag tog henne så i kragen och tryckte upp henne i väggen.”

Även vid det tillfälle han menar han var som mest våldsam beskriver Martin sitt våld som ett resultat av flickvännens oförmåga att leva upp till hans förväntningar på henne som mamma.

”Jag hade kompisar hemma och hon ville liksom visa att hon bestämde som hon bara gick runt och jag stod och diska igen och, och så hade vi det kärvt i ekonomin och sånt. Så jag hade väl liksom ont i huvudet av allting och så sa jag det: 'Men du får hjälpa till med nånting, det ser ut som fan' sa jag du vet. Och så hon bara: 'Nej.' Och så skratta hon åt mig: 'Jag ska inte göra det.' Och så: 'Gör du det.' Så tyckte jag att det skulle hon inte sagt. Så då liksom gick jag efter henne och drog henne i köket, hon var i hallen, drog in henne i köket då. Och så drog jag liksom ner henne på marken men jag kommer ihåg, jag

lade henne på, på min fot så, för att alltså jag ville inte att hon skulle slå huvet i golvet. Och så sa jag det, alltså: 'Jag betalar hyran, jag jobbar för dig, du får fan se till och göra nåt.' "

Även om flickvännens dåliga föräldraskap beskrivs som en bakgrundsfaktor är det hennes föraktfulla attityd – i förra citatet att hon spottade på honom, denna gång skrattade hon åt honom – som presenteras som den utlösande faktorn. Efter att han dragit ned henne på golvet ger Martin henne örfilar och trycker sedan in henne bakom en dörr och sparkar på dörren med henne bakom. Även denna eskalering av våldet beskrivs som orsakat av flickvännens provokation och ett svar på att hon kastade en stekpanna mot honom.

Även Oskar, 17 år, beskriver hur hans flickvän provocerat fram våldet. Han berättar hur han blev arg på sin flickvän för att hon var otrogen när Oskar var på festival. När Oskar kom hem bedyrade hon sin kärlek till honom, men senare samma kväll flörtade hon med en annan kille. När Oskar sedan konfronterar flickvännen i skolan börjar hon skratta. Han slår då till henne. Han menar att han slog henne ”För att hon provocera mig, hon håna mig. Tycker jag. För alla mina kompisar och sånt var där och skratta mig bara rakt upp i ansiktet.” Drivkraften bakom våldet framställs med andra ord vara att återupprätta någon form av respekt och heder inför vännerna. Han ger flickvännen ansvaret för att situationen eskalerar – något han menar att hon själv erkänt vid senare polisförhör. I sms kallade Oskar flickvännen för ”jävla hora” och hotade med att våldta henne. Detta hot menar han att han skrev eftersom hon förbjöd honom att träffa någon annan samtidigt som hon själv var tillsammans med en annan kille och berättade om sexuella detaljer.

Att undvika förövarpositionen – omdefiniering

Även om killarna i intervjuerna tar ansvar för sitt våld ger de förklaringar till våldet genom att påpeka flickvännernas delaktighet, provokation och brister. Hennes beteende blir en viktig del i berättelsen om att våldet både initieras och eskalerar. Ett annat sätt att förklara sig är att *omdefiniera* våldet, att framhålla att vad som hänt inte borde definieras som våld. Istället bör det ses som bråk, vilket indikerar något ömsesidigt och mindre allvarligt (jfr Hydén 1995). Ett exempel på detta är Emil, 23 år, som är tränare i en kamportsportsförening. Eftersom klubben fördömer våld i annat än självförsvar och i idrottssammanhang menar han att det är förödande för honom att det har kommit ut att han har varit fysiskt våldsam mot sin tjej. Han är frustrerad över att hans flickvän tolkade bråket som våld:

”Emil: Jag [känner] mig också kränkt för att, att misshandla någon är nåt som jag aldrig någonsin skulle vilja göra. Så då blir jag ännu argare för att hon ser det som att jag ... Ja, vad ska man säga.

Lucas: Att hon tolkar det som våld?

Emil: Ja, att hon tolkar det som våld.”

Emil menar att han har en tendens att förstora upp småsaker, vilket leder till att han och flickvännen börjar bråka. Flickvännen blir då inåtvänd vilket gör att Emils frustration växer och att han då kan upplevas som aggressiv. Den sista gången Emil var våldsam mot henne beskriver han som den mest ”*intensiva*”:

”Ja, som sagt jag tror det var alltså alltihop tillsammans, dels att jag var så idiotisk och bad om nånting som hon inte förstod, att hon bad om ursäkt och kände sig inte hörd. Jag tog tag i henne och att det var mörkt i rummet och att jag ropade väldigt mycket – allting liksom den sista gången var väldigt intensivt.”

Emil är mer än villig att erkänna att han betedde sig ”idiotiskt”, men menar att det var sammanhanget – att det var mörkt och intensivt – som gjorde att hans agerande uppfattades som våld. Genom att påpeka att det han gjort inte kan klassificeras som våld eller misshandel, utan aggression eller ett ”idiotiskt” beteende undviker Emil att identifiera sig med förövarpositionen. Hans självbild är att han inte är en ”sån” som vill misshandla någon och blir därmed ”kränkt” över att hans agerande uppfattats på ett annat sätt. Denna kränkning kan tolkas som att han uppfattar det hela som förtal, att flickvännen definierar honom som något han inte anser sig vara. Han är ingen kvinnomisshandlare utan en kille som är noga med att inte använda våld utanför träningslokalen.

Våldet ur tjejernas perspektiv

Medan killarna ofta förklarar sitt våld genom att lyfta fram tjejernas delaktighet, lägger tjejerna ansvaret hos killen. Tjejerna berättar ofta utförligt hur förhållandet med den våldsamme pojkvännen såg ut, hur de träffades och om första gången pojkvännen var våldsam. Den våldsprocess som flera av tjejerna beskriver kan liknas vid vad Eva Lundgren (2004) kallar för våldets *normaliseringsprocess*, vilket syftar till hur våld blir en normal del av en relation och slutligen accepteras. Våldet trappas successivt upp, vilket påverkar tjejernas handlingsförmåga.

Katarina, 19 år, beskriver hur pojkvännen när de träffades känslomässigt lyfte upp henne så att hon ”svävade på rosa moln” samtidigt som han tryckte ned henne på vad hon i efterhand tycker är ett utstuderat sätt.

”Han verkligen lyfte mig, alltså jag svävade på rosa moln och sen sakta men säkert började han trycka ner mig. Riktigt sakta så här, verkligen metodiskt eller vad man ska säga, så att man knappt var medveten om det själv. Och när han har lyft en så högt då är ju han den enda man ser till slut, det är, han är den enda som får en att må så bra, så det börja med lite svartsjuka så här, lite, ja, ganska normal svartsjuka till en början men sen börja det öka med, stagnera väldigt fort, det var liksom, till slut så fick ja inte ens ha mina killkusiner i kontaktlistan i mobilen eh. Men, allting var ju verkligen steg för steg, så det var ingenting pang boom på en gång för då, jag hade jag sett det.”

Pojkvännen beskrivs ha fullständig kontroll över situationen medan Katarina, i kontrast, ”knappt” var medveten om vad som hände. Hon poängterar även att hon troligtvis hade uppfattat hans kontroll och förtryck om det inte vore för att våldet trappades upp ”steg för steg”. Även Majken, 18 år, beskriver hur våldet normaliserades och ”smög” sig på.

”I början förstod jag ju ändå liksom att såhär kan det ju inte hålla på. Men emellan varje gång så var han ju väldigt noga med och be om ursäkt och verkligen, verkligen visa att han menade förlåt och köpte massa saker och bjöd på massa grejer. Och att det aldrig skulle hända igen. Och så kunde det va lugnt ett tag och sen så kunde det hända igen. Så i början så hände det med ganska långa mellanrum, för att det, det smög sig ju liksom på.”

Pojkvännen kontrollerade hur hon klädde sig. Majken berättar hur han knuffade henne så att hon flög in en vägg och slog sig så att huvudet började blöda. Hon tyckte initialt att pojkvännens beteende var fel, men menar att hennes syn förändrades med tiden. I berättelsen positionerar hon sig inledningsvis som stark och med stort aktörskap, men berättar hur hon blir allt mer paralyserad av pojkvännens manipulationer.

”Jag förstår att det var fel att va med honom för jag visste att jag inte ville det, men på nåt sätt så kändes det som att jag skulle inte klara av att va ensam just för att han gjorde mig så beroende utav honom. Alltså [skulle jag] åka nånstans så var det alltid han, och det var bara hans kompisar jag umgicks med, det var bara dom som jag kunde prata med, för dom fick jag ju prata med. Och jag kunde inte prata med mina föräldrar för dom hade jag inte pratat med på jättelänge och allt det här. Det var så utestängt, det var liksom bara jag och han och hans grejer.”

Likt kvinnorna i Viveka Enanders (2010) studie är Majken självanklagande: hon förstod att det var fel att fortsätta att vara tillsammans med pojkvännen, samtidigt som hon till viss del rationaliserade beslutet att stanna. Utan pojkvännen skulle hon inte ha någonting kvar. Samtidigt kan tjejernas påpekande att de steg för steg blev manipulerade ses som ett sätt att begripliggöra offerpositionen. Det ingen utifrån kan förstå att man finner sig i blir idén om normalisering fullt begripligt. På så sätt kan tjejerna förklara hur de fallit offer samtidigt som de framstår som starka och jämställda kvinnor (jfr Uhnoo 2011).

Både Majken och Katarina lägger det fulla ansvaret för våldet hos killen och intar då en offerposition i förhållande till pojkvännen som får en entydig förövarroll. De använder våldstermer när de talar om det våld de blivit utsatta för, och pojkvännen är aktören i berättelserna, det är han som för berättelsen framåt (till exempel *”han slog mig”, ”så knuffa han ner mig”*). Även när Ida, 23 år, berättar om första gången hennes pojkvän var fysiskt våldsamt är det han som är aktören, samtidigt som hon försöker undvika våldet.

”Första gången ... hade vi nåt gräl och han, han kunde inte lita på mig då tyckte han, och men han, han slog mig inte då men det var väldigt jobbigt gräl så jag ville gå därifrån för jag kände att det liksom det gick inte att prata med honom, eller han. Ja, det gick inte att kommunicera utan det var bara han som hade rätt och så eh. Så höll han fast mig i armarna då i, ja, i sängen tror jag det va. Han höll fast mig så jag fick blåmärken. Men han slog mig inte då, gjorde han inte, men det var så att han höll fast mig då, ganska hårt. ”

Tjejerna ger ofta individorienterade förklaringar till pojkvännernas beteende och våld. Klara, 22 år, har varit våldsutsatt i flera relationer. Redan som 12-åring träffade hon en kille som kom att utöva våld mot henne. Hon träffade sedan den pojkvän hon har ett barn tillsammans med. Han beskrivs först som att ha räddat henne från det första förhållandet, men börjar sedan utöva grovt våld själv mot henne. Klara ger flera exempel på det våld hon blivit utsatt för, bland annat då hon var gravid. Pojkvännen tog vid ett tillfälle stryppgrepp och Klara trodde att både hon och barnet skulle dö. Under graviditeten hotade även pojkvännen med att skära ut barnet.

”Han hade två stora knivar och skulle skära upp mig och jag trodde helt allvarligt att jag skulle bli. Alltså jag trodde varenda gång han hade dom där knivarna eller kniven eller

vad han nu gjorde, jag trodde helt allvarligt, på fullaste allvar att det här är den sista natten i mitt liv. Jag kommer bli uppsprättad, jag kommer helt seriöst bli uppsprättad. Det här är, min sista stund är kommen och ja, jag var jätterädd.”

När Klara berättar om det våld hon utsatts för uttrycker hon en patologisk syn på både våldet och pojkvännen, som hon menar att han är en ”psykopat”. Inte minst förmodas han ha påverkats psykiskt av sina krigserfarenheter, vilket Klara tror förklarar hans beteende. Även Ida använder psykopatologiska termer när hon talar om sin pojkvän. Som pojkvännen har agerat bedömer hon att han troligtvis har borderline eller någon annan psykisk sjukdom. Patologiseringen gör våldet begripligt. Hans beteende och våld tycks så ofattbart att den enda rimliga förklaringen är att han är psykiskt sjuk.

Medan Klara och Ida förklarar pojkvännernas våldsutövande i psykopatologiska termer, tar Majken avstånd från en sådan förklaring. Hon berättar att hans vänner uppfattade våldet som ett resultat av att han var deprimerad.

”Först blev dom nog ganska upprörda, alltså först såhär liksom ’men herregud’. Men sen när dom hade varit med han, umgåtts med han och han hade varit så himla ledsen för han gjorde det liksom såhär att han ville ta livet av sig. Han mådde dåligt och han var ledsen och jag tror att det vägde liksom upp det för dom. Det var liksom som att dom, dom tog hand mer om honom och tyckte att det var synd om honom. Att han, han gjorde så bara för att han mådde så, men egentligen så var det så att han mådde så för att han gjorde så.”

Majken vänder sig mot vännernas analys av att pojkvännens våld var en konsekvens av hans depression. Hon menar istället att pojkvännen mådde psykiskt dåligt *på grund av* sitt våldsutövande. Hon vänder således på resonemanget och tar avstånd ifrån vännernas individualpsykologiska förklaring av våldet.

Om en patologisk tolkning presenterar våldet som avvikande kan våldet också ses som ett uttryck för normalt manligt beteende. Matilda, 18 år, beskriver hur hennes pojkvän ville att hon ”*skulle va den här lilla hemmafrun och va hemma och städa och laga mat och allt det där*”. En hemmafru kan förstås som en traditionell bild av kvinnan som fullt ansvarig för hushållssysslorna. Då pojkvännens kontrollbehov till viss del kopplas till hans vilja att hon skulle vara en hemmafru utan något socialt umgänge, maskuliniseras han i den mening då beteendet ses som ett uttryck för hans könstillhörighet. Matilda framställer det dock som en traditionell och *omodern* maskulinitet. Hon framställer pojkvännen som en ung man som anammat en konservativ och traditionell maskulinitet, medan Matilda positionerar sig som en ung, jämställd och *modern* kvinna.

5. Att berätta om våldet

Att berätta om och tala om våld är ingen enkel sak. Det är inte bara det att våldet ses som något privat utan också som något skamfyllt. Detta gäller både för offer och för förövare. Eftersom våld i en nära relation uppfattas som skamligt kan båda positionerna sägas vara stigmatiserade (Fiene 1995, Gottzén 2012a).

Att inte berätta

Gustav har valt att inte berätta om sitt våld för vare sig sin egen eller för flickvännens familj. Han har bara berättat för några få vänner. Den främsta anledningen till att han valt att vara försiktig med att berätta är att han förmodar att familj och vänner kommer att skämmas för honom och i värsta fall ta avstånd från honom.

”Finns många som säkert skulle säga upp kontakten om det fick reda på att man har aggressionsproblem. Slå en annan kvinna också, eller skrämma en annan kvinna är inte heller okej. Det är nåt som ses, inte ovanligt att ses, ja lägst i botten liksom. Det är det mest moraliska fel man kan göra på nåt sätt. Mer okej att slå nån på krogen eller ta en stöld eller nåt sån men aldrig mot en kvinna, svagare människa rent fysiskt och dessutom den man älskar. Hur lågt kan man gå? Skulle många tänka. Kan jag tänka mig.”

Gustav förmodar att omgivningen uppfattar mäns våld mot kvinnor som det mest ”moraliska fel” man kan göra, vilket får honom att betvivla att han skulle få något stöd. Även Emil diskuterar andras föreställningar om kvinnomisshandlare, och hur det gör honom försiktig att prata om våldet.

”Ja, våld överhuvudtaget är ju väldigt obekvämt ämne. Och jag tror inte folk ... Det folk vet om våld är ju liksom att det kanske finns, eller ja det finns ju män som bröstar på sina kvinnor ordentligt liksom och det är ju en tanke som gör alla fruktansvärt arga. Och att förknippa, om jag skulle gå till en vän och försöka ta itu med det här måste han på nåt sätt förknippa den här fruktansvärda bilden han har av nån som misshandlar sin hustru med mig och det vill han ju förmodligen mentalt inte göra för han har ju en bild av mig som en bra kille liksom. Så då vill man nog kanske hellre undvika det ämnet.”

Emil tar avstånd från kvinnomisshandlarkategorin, och menar att det är av hänsyn till sina vänner – att de inte skulle kunna hantera sina fördomar – som han har valt att inte söka stöd hos dem. Emil tror att vännerna inte skulle vilja se honom som en kvinnomisshandlare, därför undviker han ämnet. Det är alltså rädslan för att bli utpekad som kvinnomisshandlare som är avgörande för att killen helst inte vill berätta. Vännerna har en uppfattning av honom som en ”bra kille” vilket inte går ihop med den ”fruktansvärda bilden” av någon som misshandlar sin kvinnliga partner. Till skillnad från Emils uppfattning, att det han gjort bör betecknas som ”bråk”, finns det risk för att andra uppfattar det som misshandel – och att han då ses som en obegriplig kvinnomisshandlare.

Killarnas narrativa strategier

För att hantera det förmodade utpekandet är killarna försiktiga med att berätta om våldet. Samtidigt vill många av dem berätta om sitt våld för åtminstone någon eller några närstående. Anledningarna till detta varierar. Det kan baseras på ett upplevt behov av att ”prata av sig”. Det kan också handla om att söka stöd i en tid av kris, då särskilt att försöka förstå sitt beteende. I vissa fall handlar det också om att försöka föregå ryktesspridning. När de väl berättar väljer de att presentera särskilda delar och på särskilda sätt. De använder vad vi kallar för narrativa strategier, vilket kan definieras som strukturerade sätt att kommunicera betydelse genom och i berättelser, i synnerhet försök att kommunicera något specifikt om berättarens karaktär (Waldram 2010).

En narrativ strategi som killarna använder när de berättar om sitt våld är att *omdefiniera* våldet. Detta kan ske genom att använda andra begrepp, som ”bråk” och ”aggressionsproblem” vilket antyder att våldet inte varit avsiktligt eller inte är så allvarligt. På så sätt undviker killen att inta positionen som kvinnomisshandlare, och får viss ansvarsbefrielse. Ett sätt att omdefiniera våldet är att berätta att man har varit ”våldsam” eller har ”bråkat” men inte ge detaljer, eller undvika att nämna det grövre våldet. Som vi visade tidigare omdefinierar killar ibland våldet när de ska förklara sig inför forskaren. Detta gör de även när de presenterar sitt våld för det sociala nätverket. Martin har pratat ”våldigt lite” om sitt våld och förklarar vad han sagt till andra.

”Om våldet? Om våldet har jag pratat väldigt lite. ... Hon [en vän] vet jättemycket om min relation och hon vet om våldet. Alltså att jag använt våld, men hon vet inte, hon vet absolut inte i vilken utsträckning, alltså jag har aldrig gett henne liksom en berättelse om så här gick det till och, eller [att jag] gav henne en örfil utan, jag har bara sagt att jag har använt våld och kanske lite allmänt ja [några] stryptag, [eller] gett henne en örfil liksom. Jag har aldrig berättat om att jag vid ett tillfälle riktigt pryglat henne.”

En annan narrativ strategi utgörs av att *kontextualisera*, det vill säga att poängtera yttre omständigheter i berättelsen om våldet. Det kan ske genom att lyfta partners delaktighet och brister, men det kan också handla om att berätta om sina egna problem, exempelvis av psykisk eller ekonomisk karaktär som påverkar livssituationen. Våldet blir då en mindre del i en större berättelse om killens problem. Denna strategi finner vi när killarna berättar om våldet för forskaren, men vi ser också hur exempelvis Majkens pojkvän lyft fram sin depression som en kontextbunden orsak till våldet.

Vidare kan killen visa på *insikt* – han förmedlar då medvetenhet om sina problem och, inte minst, att han tar tag i sina problem genom att söka professionell hjälp. Denna narrativa strategi synliggör Emil i sitt resonemang kring hur folk i hans närhet har reagerat på att hans våld: *”Det är fortfarande oacceptabelt, men jag förstår att det är oacceptabelt och söker hjälp för det och då blir det ju mer produkten.”* Att Emil sökt professionell hjälp tror han gör att folk blir mindre dömande. Om han hade berättat vad som hänt utan att påvisa någon vilja till förändring hade omgivningen klandrat honom mer. Att berätta om att man kommit till insikt och går i terapi hjälper med andra ord killen att bli begriplig samtidigt som det placerar våldet i det förgångna. Killen kan erkänna att han varit våldsam, men påvisar samtidigt att han har insett och tagit tag i sina problem och lämnat dem bakom sig.

Tjejerna berättar om våldet

Tjejerna är också försiktiga med hur de berättar om det våld de blivit utsatta för. Ida har berättat för sin nya pojkvän vad hon har blivit utsatt för, men långt ifrån allt.

”Eh, jag har inte berättat så jätteingående men då att han var väldigt svartsjuk och inte lita på mig och att han har slagit mig och så vet han väl om lite mer [i] detalj då just den händelsen som jag anmälde. För det läste jag upp för honom då, eh så det vet han. Eh, men sen inget mer ingående direkt.”

Majken har berättat för sin syster om pojkvännens våld, men menar att hon utelämnade vissa saker ”för att det var ju svårt att säga”. Nedan beskriver hon vilka detaljer hon utelämnat.

”Som, alltså att han hade kniv på sig, då och då. För det hade han, eh han hade en bredvid sängen till exempel jämt när vi sov och [det] han sa att i sms:en och allt det här. Att han, att han aldrig liksom skulle sluta och att jag aldrig skulle bli av med honom, och att det bara skulle fortsätta. Ju mer jag ignorera honom, desto värre skulle det bara bli.”

När Majken och Ida återger vad de har varit med om väljer de att inte ingående redogöra för hur hotet mot dem har sett ut. Vissa saker beskrivs som för svåra att återge, till exempel att Majkens pojkvän var knivbeväpnad. Majken och Ida lyfter fram föräldrarnas oro som ett hinder för att prata om det våld de blivit utsatta för. Idas mamma har kännedom om våldet på grund av polisanmälan, men har inte frågat mer ingående om förhållandet. Ida förmodar att hennes mamma tycker att det är jobbigt att ta till sig att hennes dotter blivit våldsutsatt. Majken tycker inte hennes föräldrar riktigt velat prata om hennes utsatthet i efterhand, vilket hon tror beror på att de inte inser att de fortfarande påverkar henne. Katarina framhåller också hur hon under förhållandet med sin våldsamme pojkvän undvek att berätta om våldet för sina föräldrar. Om de vetat hade de förbjudit dem att träffas.

En utsatt kvinna kan klandras för att stanna i ett våldsamt förhållande. Kvinnan kan också klandra sig själv och känna skuld. Skamkänslor är vanliga efter uppbrottet, och kan påverka viljan att berätta om våldet (Enander 2010). Katarina beskriver hur hon till en början både skämdes och kände skuld över vad som hade hänt i förhållandet. Hon tänkte att *”Det är mitt fel”* och undvek därför att prata om våldet. Hon menar att hon idag inte längre skäms för att tala om sina erfarenheter. Eftersom hon har större *”kunskap”* om våld i nära relationer förstår hon att hon inte behöver skämmas för sina erfarenheter. Att få och visa på kunskap blir ett sätt att förklara och tydliggöra sin offerposition. På samma sätt som insikt kan vara en narrativ strategi för killarna, är insikt en resurs för Katarina.

”Nu skäms jag verkligen inte över att prata om det för nu har jag fått mycket mer kunskap om varför jag var kvar till exempel, och det har jag fått svar på via [behandlingscentret] eller dom har egentligen hjälp oss att hitta svaren själva, eh. Ja, så jag har ju haft mycket lättare att berätta för människor, för det har ju vart människor som är väldigt ärliga och frågat ’Men Katarina vad är det egentligen som har hänt?’ eller frågar ’Men varför var du kvar då?’ Och sen när man förklarar så här, så att man låter lite bildad i ämnet då förstår ju dom flesta.”

Killarna och tjejerna använder sig av narrativa strategier för att framställa sig själva som moraliskt godtagbara individer. Med hjälp av omdefiniering och kontextualisering kan killarna undvika en förövarposition när det berättas om sitt våld. Både offer och förövare väljer att utlämna detaljer, delvis för att inte oroa andra, men i killarnas fall framför allt för att slippa bli utpekade som kvinnomisshandlare. Både kvinnliga och manliga informanter visar på insikt om vad våld i nära relationer är och om sitt eget ansvar (eller icke-ansvar) när det berättas om våldet. Även denna narrativa resurs hjälper informanterna att hantera det stigmatiserande utpekandet.

6. Responser på killarnas våld

Såväl offer som förövare är alltså försiktiga med att berätta om, och inte minst med *hur* de berättar om våldet för andra eftersom våldet ofta upplevs som skamligt. När unga väl berättar om våld vänder de sig främst till vänner och i viss mån till familjen för att få stöd (jfr Ashley & Foshee 2005). I det här avsnittet analyserar vi familjens och vännernas responser. Detta görs genom att se till *vilka* personer i nätverken som ingår i våldsberättelserna och *hur de framställs* samt vilken betydelse de tillskrivs för våldets fortsättning eller upphörande.

I sin studie av amerikanska våldsutsatta ungdomar identifierar Arlene Weisz och hennes kollegor (2007) tre olika typer av responser på våld. Individuer i de sociala nätverken kan ge *omvårdande* responser som stöttar ungdomarna i deras utsatthet. Men ungdomarna kan också uppleva att individer *förminskade* eller väljer att *undvika* våldet. I våra analyser av responser till såväl unga offer som förövare finner vi att familj och vänner också på olika sätt kan *fördöma* våldet. Dessutom finner vi att många familjemedlemmar och vänner har ytterst lite eller *ingen kännedom* om våldet, vilket är en följd av att killarna och tjejerna är försiktiga med att berättar om det (jfr Hearn 1998b).

Föräldrarnas responser

I killarnas och tjejernas berättelser förekommer flera personer som alla har olika betydelse för våldets fortsättning eller upphörande. Eftersom både förövarna och offren är relativt unga har föräldrar inte sällan en central position i våldsberättelserna. För förövarna tillskrivs flickvännens föräldrar ofta en aktiv roll vad gäller att fördöma och motarbeta våldet. Emil berättar till exempel om hur flickvännens mamma motsatt sig att hennes dotter ska umgås med Emil. Enligt Emil är det mamman som definierat att det rör sig om våld och bestämmer hur flickvännen och han ska agera.

”Hon administrerar på nåt sätt den här karusellen som har skapats av detta. Och hon säger till [min flickvän]: ’Du måste såhär, och Emil du måste göra såhär och nu är det slut mellan er.’ Och egentligen handlar det inte så mycket om vad [min flickvän] vill eller vad jag vill, utan hennes mor är ju hennes allt liksom så att det hon säger goes. [Min flickvän] var ju från början inte ... Den första hon berättade för var ju vår gemensamma tjejkompis för det var henne hon gick hem till den här morgonen hon gick så tidigt. Och då fråga ju den här tjejkompisen är han våldsam mot dig och då säger [min flickvän] att ’Nej, han är inte våldsam, men jag känner att det är hotfullt.’ Och efter två dagar hemma så helt plötsligt så säger hon att jag har misshandlat henne både mentalt och fysiskt och att hon känner sig genuint misshandlad och så att det är ju helt ogrundat.”

Flickvännens mamma ska enligt Emil fått henne att definiera situationen som våldsamt, så att berättelsen handlar om misshandel. Detta menar Emil är en felaktig tolkning som flickvännen *egentligen* inte gjort själv, utan ett resultat av att hon har lyssnat på sin mammas starka röst. Han menar att flickvännen både köpt mammans definition och följt hennes beslut om att inte umgås med Emil.

Även Linus och Oskar berättar om hur flickvännernas föräldrar agerat efter att de fått vetskap om våldet. Linus berättar om hur flickvännens mamma kommit hem till honom och varit förbannad och att pappan hotat med att slå ihjäl honom. Oskar är fortfarande tillsammans med sin flickvän, vilket hennes

föräldrar motsätter sig och de förbjuder Oskar att komma hem till dem. Emil, Linus och Oskar beskriver alltså hur flickvännernas föräldrar fördömer våldet och aktivt agerar för att skydda sina barn.

Martins situation är något annorlunda, han berättar om hur han upplevt stöd och omsorg från flickvännens pappa. Redan tidigt i relationen hörde hon av sig till sina föräldrar och berättade att Martin varit fysiskt våldsamt mot henne. Martin trodde att ”nu är det slut”. Men flickvännens pappa kom hem till dem och var väldigt förstående. Även fortsättningsvis har han varit stöttande.

”Han är ju inte glad för det, men alltså, men han har ju aldrig liksom hotat mig eller, eller nåt så du vet, eh. Han har vart väldigt förstående om man säger så, eh. Ja, honom har jag väldigt mycket kontakt med, han har jag också kunnat diskutera mycket och medla med och så när det vart bråk, du vet.”

Pappans agerande utgörs av en blandning av en fördömande och omvårdande respons. Han är ”inte glad” för våldet men han har aldrig varit hotfull mot Martin. Vi kan här identifiera en skillnad mellan att fördöma *förövaren* och fördöma *våldet*. Medan det förra tycks ta sig uttryck i att vara hotfull eller förskjuta killen, kan fördömandet av våldet kombineras med en viss omsorg och stöd till förövaren. Dessa responser är vanligare att förövaren får från sina föräldrar och vänner än från flickvännens nätverk. Oskar beskriver exempelvis hur hans föräldrar markerat att det inte är okej att slå någon. Men samtidigt har de varit förstående och stöttat honom, särskilt när han berättat om flickvännens ”lögner” och hur han upplevt att hon lekt med hans känslor. Till skillnad från det stöd Martin fått från sin flickväns pappa tror han att flickvännens mamma är mindre glad över vad som hänt.

”Det kan vara paranoia men jag känner att ... att alltså kanske speciellt morsan liksom verkar mindre glad för det liksom. Men det kanske bara är noja för hon är ändå trevlig liksom och så. Farsan har ju, har ju också visat väldigt förstående, faktiskt eh. I och med att han har medlat så, så vet han ju precis ofta vad det handlar om och ja, så det brukar liksom egentligen handla om att han, han får tala in henne dom sakerna jag inte lyckas tala in [ohörbart]. Och då, så då förstår han ju också, att jag inte riktigt haft det lätt. Men det finns ju aldrig en ursäkt alltså så, och han har ju sagt också att 'Ni båda behöver hjälp. Du behöver hjälp med, med din aggressivitet och du behöver hjälp med ditt självförtroende vad det nu än är.' ”

Här synliggörs hur en omsorgsfull respons kan kombineras med ett visst fördömande av våldet. Eftersom pappan ”förstår” att Martin inte har det lätt uppmanar han inte bara honom att ta tag i sina aggressivitetsproblem utan uppmanar också sin dotter att ta tag i sitt dåliga självförtroende, som antyds vara en del av orsaken till våldet. Våldet ses då som resultat av personliga eller relationsbundna problem. Flickvännen och Martin framställs båda ha ansvar för att förhållandet präglats av fysiskt våld.

På samma sätt som förövarna beskriver hur flickvännens föräldrar kan vara stöttande, beskriver Katarina hur hennes mamma varit väldigt omsorgsfull allt sedan hon började ana att allt inte stod rätt till i förhållandet. När Katarina försvinner spårlöst kontaktar mamman pojkvännens föräldrar och anmäler Katarina försvunnen. Senare när Katarina lämnar pojkvännen sluter mamman och resten av familj upp, och stöttar henne genom den rättegång som följer efter en anmälan mot pojkvännen. Till

skillnad från flera av de andra tjejerna beskriver Katarina hur hennes familj reagerade på våldet medan hon fortfarande var i den våldsamma relationen.

Det var dock inte bara Katarinas familj och vänner som ”la sig i”, utan även pojkvännens mamma är central i berättelsen. Pojkvännen bodde fortfarande hemma hos sina föräldrar och under en natt då Katarina sov över misshandlar han henne och förorsakar synliga skador i hennes ansikte. Föräldrarna har hört skrik under natten och frågar därför på morgonen vad som har hänt. Katarina ljuger att hon har ramlat ur sängen, något som mamman ser igenom och hon ifrågasätter. Mamman positioneras till en början som omsorgsfull: hon är villig att ingripa och anmäla sin son om hon får veta att han har gjort Katarina ”*det minsta lilla*”. Mamman responderar på situationen och det klargörs att hon definierar våld som något så pass allvarligt att hon ”*måste*” anmäla även om det är hennes egen son. Detta ställningstagande förändras dock med tiden. När Katarinas mamma letar efter Katarina, tar hon kontakt med pojkvännens mamma som då inte alls vill hjälpa till utan som ställer sig förbehållslöst på sin sons sida. Katarina menar att pojkvännens mamma ignorerar och bortförklarar våldet under rättegången.

”Sen skulle hans mamma också vittna, och hon sitter och kollar på mig du vet och ljuger och säger att ’Nej’ men den natten när han slog mig hemma hos dom. ’Nej då var jag hemma.’ Så det måste ha vart min mamma som slog mig.”

Även Majken upplever att pojkvännens föräldrar tar sin sons parti och ignorerar våldet. Efter ett tillfälle då pojkvännen var fysiskt våldsam, och Majken inte lyckats lugna ned honom, vänder hon sig till hans mamma för att få stöd.

”Jag försökte lugna ner honom och det gick inte utan han bara kasta mig åt sidan och gick ut. Och då ringde jag till hans mamma istället, och det hade jag ju inte gjort förut, utan då ringde jag till henne och då berättade jag hur det va. Och hon trodde inte på mig alls, utan hon stod på hans sida. Hon, dom kom och hämta honom, och hon ringde till mig sen och sa att dom hade hämtat honom, eh. Och bara en kvart senare så stod han utanför dörren igen och bankade på, eh. Och då ringde jag till min syster som kom dit och tog bort honom därifrån.”

När Majken inte själv kan hantera den eskalerande situationen ringer hon till pojkvännens mamma för att få hjälp. Mamman tror dock inte på Majken utan tar istället sin sons parti, även om hon kommer för att hämta hem honom. Detta ingripande var dock verkningslöst då han en kvart senare stod utanför dörren igen. Pojkvännens mamma har alltså fått vetskap om att han utövat fysiskt våld, men gör enligt Majken inget större ingripande för att stoppa honom. Även fortsättningsvis kan hennes respons beskrivas som förminskande och ignorerande.

”Hon sa till mig: ’Han har alltid varit lite speciell.’ Det enda jag tänkte var: ’Okej, han måste va väldigt speciell i så fall.’ Men jag förklara för henne väldigt ordagrant, jag sms:ade med henne väldigt många gånger efter att jag hade ringt och ibland kunde hon säga så här: ’Åh jag tänker på dig ska du veta.’ Och då undrade jag ’Varför då? Varför gör du det för om du inte liksom, om du inte tänker hjälpa mig så kan du ju inte bry dig?’

För hon skydda honom och tyckte att det är ingen fara, han får bete sig så. Och om han vill göra nånting åt det, då kan han göra det. Så hon tjata aldrig på det, och tog inte mitt parti alls, trots att hon visste.”

Mamman skriver att hon tänker på Majken och hur hon hade det, vilket Majken tycker är motsägelsefullt eftersom hon samtidigt ignorerar och förminskar pojkvännens våld. Majken ser ingen logik i att pojkvännens mamma bryr sig samtidigt som hon inte agerar och försöker förändra hans beteende.

Offrens egna föräldrar är periferer i våldsberättelserna. De är närvarande, med ofta ovetandes om våldet (jfr Uhnoo 2011). Ida, Majken och Matilda beskriver hur deras föräldrar inte fick kännedom om våldet förrän efter att förhållandet tagit slut. Klaras föräldrar visste dock ”nästan allt” om hur förhållandet var med pojkvännen, även om hon framhåller att de kanske inte visste att ”det riktigt var så illa”. Föräldrarna hade ”hört” historier om hur pojkvännen var och betedde sig. Föräldrarna ingrep också vid en hotfull situation.

”Den gången när [Klaras och pojkvännens barn] var liten när han tänkte ta [barnet] efter BB då sms:ade ju jag min kompiss som var kvar inne i lägenheten. Han hade tagit min mobil, men hon hade sin mobil. Så viska jag till henne liksom att: ’Be tjejerna där ute ringa polisen.’ Det var fyra tjejer där ute och sms:a min mamma och skrev att hon skulle komma direkt. Och dom bodde jättenära så att dom, mamma och dom kom.”

Klaras föräldrar kom till undsättning när pojkvännen planerade att kidnappa deras gemensamma barn. Föräldrarna har också stöttat Klara ekonomiskt eftersom pojkvännen dragit på sig skulder i hennes namn. Samtidigt som föräldrarna till viss del kan sägas varit närvarande och stöttande, förstår inte Klara varför föräldrarna inte ingrep då hon redan vid 12 års ålder var tillsammans med en våldsam pojkvän: ”När man är 12 år då är man ju ett barn som föräldrarna ska ta hand om. Jag hade, jag har bra föräldrar men vet inte varför dom inte riktigt gjorde nåt.”

I ungdomsåren är föräldrarnas möjlighet att agera något oklar. Det är inte givet att de får vetskap om våldet. I den här studien hade de flesta av kvinnorna flyttat hemifrån eller spenderade väldigt mycket tid hemma hos sin pojkvän och träffade därmed inte sina föräldrar dagligen, vilket medverkade till att de inte kände till våldet. När väl föräldrarna får kännedom om våldet agerar de ofta kraftfullt: Idas pappa ringer till exempel polisen på en gång då han får veta att pojkvännen utövade fysiskt våld mot Ida. Klaras föräldrar kommer till undsättning och stöttar, även om det inte får våldet att upphöra. De frågar henne explicit ifall hon blir slagen och uppmanar henne att komma hem, men det får inte förhållandet att ta slut. Katarinas mamma framställs göra allt i sin makt för att få hem dottern.

Föräldrarna kan utgöra ett stöd för de utsatta tjejerna och stödda killarna i ett förändringsarbete. Det verkar dock inte vara helt ovanligt att förövarens föräldrar förminskar eller ignorerar våldet, eller på något annat sätt tonar ned våldets allvarlighetsgrad. Offrets föräldrar kan försöka få våldet att upphöra, samtidigt som de vid ingripandet ibland utsätter förövarna för hot om våld.

Vänners responser

Även vänner kan tillskrivas en betydande roll för våldets fortsättning eller upphörande. I stor utsträckning framställs vännernas attityder till våld mot kvinnor som något icke-acceptabelt (även om det finns förmildrande omständigheter) men att det också ibland kan vara nödvändigt. I vissa fall har pojkvännens kompisar stöttat förövaren genom att förminska och förringa våldet. Ida beskriver till exempel hur en kompis till pojkvännen ”ställt sig” på pojkvännens sida. Han menar att våld ibland kan vara berättigat eftersom kvinnor är ”väldigt lömska och listiga”. En annan vän till pojkvännen ska enligt Ida gett sitt ”godkännande” och ”nästan” uppmuntrat honom att utöva våld mot henne eftersom pojkvännen inte litade på henne (jfr Schwartz & DeKeseredy 1997).

De andra tjejerna har andra erfarenheter. De påtalar hur pojkvännens vänner ser våld mot kvinnor som ett oacceptabelt manligt beteende och har därmed fördömt våldet (jfr Gottzén 2012a, Uhnoo 2011). Klara redogör för hur tre personer – två killkompisar till pojkvännen samt hennes styvpappa – responderat på det våld hon blivit utsatt för. Den ena killkompisen har gått emellan och skyddat Klara från de sparkar pojkvännen riktat mot henne. Den andra killkompisen har pratat med pojkvännen och ifrågasatt hans beteende, något som även Klaras styvpappa gjort.

”Han [kompisen] brukade bli helt, så här galen: ’Menar du att du slår din tjej?’ och sånt. Och min styvpappa har också skyddat mig, såhär: ’Menar du att du slår din gravida tjej?’ ”

Klara beskriver hur kompisen har framhållit till pojkvännen att han varken vill prata eller umgås med honom om han är en ”jävla kvinnomisshandlare”. Styvpappan lyfter fram våld mot en gravid tjej som helt oacceptabelt. Vännernas och styvpappans uttalande kan förstås som uttryck för en våldshierarki som liknar den ”hederskodex” som är vanlig bland kriminella. Denna framhåller en patriarkal maskulinitet där män förväntas skydda svagare individer så som kvinnor och barn (jfr Andersson 2012, Uhnoo 2011). Man kan utifrån detta argumentera för att styvpappan och pojkvännens vänner ifrågasätter pojkvännens manlighet, att han bryter mot lokala könsnormer genom att slå sin kvinna.

”Hans kompisgäng, dom, många är ju, vad ska man säga, kriminella. Och många kriminella gillar ju inte våldtäktsmän och pedofiler och kvinnomisshandlare och sånt. Dom gillar ju inte det, så att han är väl ganska utskrattad, men han fattar ju inte det.”

Även Katarina beskriver omgivningens syn på pojkvännens våld. Pojkvännen har enligt henne aldrig berättat för någon kompis om sitt våld. Katarina berättar om en händelse en sommarkväll, ett par månader efter förhållandet tagit slut där en kompis till pojkvännen anklagade henne för att sprida falska rykten.

”Då var jag ute på, ute med mina tjejkompisar på stan. Eh, ute en kväll då kom [pojkvännens vän] fram till mig och var fly förbannad och påstod att: ’Nu får du sluta ljuga Katarina, du får ringa polisen och säga att du har ljugit hela tiden. ’Ehm, för hans [pojkvännens] taktik efteråt var ju att eh, för jag menar, vem, vem kommer någonsin acceptera eller tycka om en kille som har slagit en tjej. För till och med som jag sa förut,

såhär gangsterkillar, dom, till och med dom har en policy att: 'Nej, men kvinnor slår man inte.' "

Pojkvännen försöker i berättelsen dölja misshandeln genom att säga till vännerna att Katarina fabricerat det hela. Men enligt Katarina var att det få som trodde på det då "alla visste" att hon hade mått dåligt under förhållandet. Genom att hänvisa till att våld mot tjejer är en oacceptabel handling som "till och med ... gangsterkillar" fördömer förklarar hon varför pojkvännens strategi misslyckades.

För killar som utövat våld mot sina flickvänner finns det inte bara en risk att bli fördömd av såväl de egna som flickvännens killkompisar, utan också att råka ut för deras våld. Killkompisarna till Oskars flickvän hotade honom med våld.

"Vi var på en fest och så då var det några killar från [ort] där hon bor då. Så kom dom fram och sen så börja dom bara käfta och sa att jag hade misshandlat henne typ. Massa gånger och att dom typ ville slå ihjäl mig och sånt för att jag hade gjort det, och då sa jag: 'Men det är inte så det är, det var ju bara typ en örfil'. Och då sa dom bara: 'Nej.' Så jag vet inte vad, det är jobbigt när dom kommer fram och säger så. Man vet inte vad man ska säga heller för dom tror ju inte på en direkt."

Klara, Oskar och Katarina synliggör en form av maskulinitet som upprätthålls genom avståndstagande till våld och som grundar sig i föreställningen att den starkare parten inte får ge sig på den part som uppfattas som svagare (Stokoe 2010). I sin redogörelse för hur pojkvännens vänner responderat på våldet refererar Ida till en annan maskulinitet där våldet anses berättigat i vissa fall. Vad som främst skiljer dessa två former av maskulinitet åt är synen på kvinnan – ifall hon görs "slagbar" eller inte. Det är legitimt att slå kvinnor som är "lömska och listiga", medan att slå en tjej, i synnerhet om hon är gravid, utgör ett brott mot könsnormer (Andersson 2007, Uhnöo 2011). En gravid kvinna kan ses som den *svagaste* av kvinnor, i större behov av mäns skydd än andra. Hur de unga kvinnorna i studien upplever responserna från pojkvännens vänskapskrets skiljer sig därmed åt. Tjejerna berättar om vänner som ser våld mot kvinnor som i viss mån legitimt, men de beskriver också hur våld mot kvinnor förkastas och förövaren därmed gjort sig förtjänt av våld.

Tidigare forskning har visat att när en ung kvinna väljer att berätta om sin våldsutsatthet vänder hon sig oftast till en tjejkompis (Ashley & Foshee 2005, Martin et al. 2012, Weisz et al. 2007), som kan utgöra ett viktigt känslomässigt stöd (Rose, Campbell & Kub 2000). För Ida visade hennes närmsta tjejkompis stor omsorg och var ett viktigt stöd under det våldsamma förhållandet. Redan någon dag efter första våldshändelsen ringde Ida till sin vän och berättade vad pojkvännen hade gjort. Därefter pratade Ida med vännen efter varje gång pojkvännen varit våldsam. Ida beskriver hur vännen responderade när hon fick reda på om våldet:

"Först så liksom okej, men sen när det var flera gånger så liksom, att han inte skulle förändra sig, utan att han var liksom psykiskt störd och att jag var tvungen att lämna honom. Och hon ville ju själv polisanmäla liksom, eller uppmana mig till att anmäla, liksom att 'nu anmäler vi det här' och så. Men det var ju först när pappa fick reda på det som det blev en anmälan."

Det var först efter att pojkvännen hade varit våldsam vid flera tillfällen som vännen uppmanade Ida att lämna honom. Att vännen tyckte att Ida skulle lämna förhållandet ”när det hade hänt mer än en gång” implicerar en förståelse av våld som i viss mån acceptabelt om det är en engångsföreteelse (jfr Gottzén 2012b). Men när våldet upprepades konstaterade vännen att pojkvännen inte skulle förändras. Hon menade då att pojkvännen hade en psykisk störning som gjorde honom våldsam – enda lösningen blev därmed att Ida lämnade honom.

Även Klara talar om sina tjejkompisars responser. Efter att två av dem har fått veta att pojkvännen utövade fysiskt våld mot Klara konfronterade de honom på en fest och hur hans vänner då reagerade.

”Då hade dom börjat bråkat med honom utanför, ja typ ’Du slår Klara, du gör så och så.’ Du vet framför massa folk, och han bara: ’Nej, kom med hem och prata med henne själv.’ Så sätter dom sig där, så här fulla, ledsna såhär, ja: ’Blir du slagen eller vad är det som händer?’ Han kollar på mig, bara: ’Nej, vadå?’ Och så sa han [...] ’Kanske har gett henne en örfil nån gång.’ Vad ska man säga då?

I berättelsen ges hon inget handlingsutrymme att göra något annat än att förneka våldet eftersom pojkvännen var närvarande. Vännernas respons kan sägas vara fördömande, de konfronterar pojkvännen offentligt, men när Klara inte bekräftar sin våldsutsatthet släpper de enligt Klara det hela.

De unga männen i studien beskriver också hur responser från vännerna sett ut. Martin berättar att han gav sig på sin flickvän när de hade fest.

Dom tyckte inte att det var en bra idé, men samtidigt så sa dom det att hon är svår och ha med och göra. Alltså, dom förstod mig alltså, det var sjukt, dom förstod mig. Alla, alla jag pratat med har förstått mig, det är det som också är fel ... Fast dom har ju fått min sida av det.”

Martin menar att vännerna inte tyckte att våldet var någon ”bra idé”, samtidigt som de förstod varför han utövade våld mot flickvännen. I intervjun ställer sig Martin kritisk till denna form av stöd, vilket kan förstås som en form av *förminskande* av våldet. Att flickvännen ”är svår och ha med och göra” framstår som en förmildrande omständighet, samtidigt som Martin påpekar att de bara har hans version av hur relationen sett ut.

Medan Martins vänner förmildrade hans våld, beskriver Oskar hur en kompis skällde ut honom utanför klassrummet efter att han slagit sin flickvän. Kompisen sa till honom att ”du får fan inte hålla på så i skolan”, vilket fick Oskar att tänka efter. Samtidigt som kompisen fördömer våldet finns det en implikation om att det främst är våldets plats som är felaktig, att problemet främst bottnar i att Oskar var fysiskt våldsam i *skolan*. Oskar berättar också om sin tjejkompis, som enligt honom är mer intresserad av våldet mot flickvännen.

Oskar: Ah. Och det är mer såhär ... frågor som typ polisen ställer, hon vill veta varför och. Det tror jag därför att hon är tjej då så vill hon veta.

Lucas: Varför tror du att det beror på att hon är tjej, liksom eller vad, på vilket, hur tänker du?

Oskar: För hon vill, jag vet inte om hon blev rädd för mig när det hände nåt sånt där. Och så.

Lucas: Och typ kunde sätta sig in i [din flickväs] situation eller?

Oskar: Ja, precis. Mm.

Kompisens respons kan till viss del sägas vara konad till sin karaktär, då tjejkompisens könstillhörighet förmodas vara den faktor som påverkar att hon frågar kring det fysiska våld hans utövat. Även när det gäller skolans respons menar Oskar att kön var avgörande för att händelsen skulle polisanmälas.

Oskar: Så då, fast hon ville inte det först, hon tyckte inte det var nån stor grej. Men skolan tyckte det så dom var tvungna att polisanmäla. Fast eh, det hände att en annan sak, likadan som jag gjorde fast mot en kille på skolan, och då blev det ingenting av det.

Lucas: Vad hände då?

Oskar: [...] Då tog jag tag i han i skolan och sen tror jag jag slog till han också. Men då kom nån annan kille upp och ryckte isär oss då sa dom bara att man inte fick göra så i skolan, typ. Och då blev det ingenting. Men det var en tjej med så blir det mycket värre.

Responseer kan slutligen sägas vara *karaktärsberoende*, det vill säga beroende av vilken form av person som förövaren framstår som i andra sammanhang. Gustav återger till exempel hur en vän till honom reagerat efter att han har fått vetskap om Gustavs aggressionsproblem.

"Han var inte så jätteförvånad. Han har väl sett det mesta liksom. Samtidigt visst förvånande är det även för han som alla andra har betraktat mig som lugn människa som inte kan bli arg liksom. Många gånger som han och andra bekanta: 'Har du någonsin blivit arg? Jag har inte sett dig arg, jag vill gärna se dig arg skulle va kul att se dig arg nån gång.' Så han var väl, visst, förvånad var han säkert."

Vännen blir något förvånad då han, som "alla andra", betraktat Gustav som en lugn människa och oförmögen att bli arg. Denna respons kan förstås utifrån idén att det är en *viss typ* av män som utövar våld, män med en viss karaktär som också är aggressiva i andra sammanhang. Det blir därmed svårt att förstå att en "lugn" person kan vara fysiskt våldsam. En karaktärsberoende respons kan också presenteras i relation till personen som responderar, att reaktionen beror på personens tidigare erfarenheter. Emil ger ett exempel på detta då han berättar om att hans chef fått vetskap om våldet. Chefens starka reaktion förklaras av att han själv blivit utsatt för våld.

"Så då fick man berätta det liksom för chefen också liksom vad som egentligen, vad min bild var utav det hela och att det inte låg nån polisanmälning eller nåt liknande sådär och han. Det visade sig att han hade varit i en relation där hans farsa hade vart på hans morsa och slagit honom. I och med det så var han fruktansvärt intolerant mot all typ av våld, så då fick man ju det över sig liksom."

Sammanfattningsvis tillskrivs vänner stor betydelse i de ungas våldsberättelser. Tjejerna pratar om hur pojkvännens vänner responderat på våldet, samtidigt som den närmaste tjejkompisen ofta framställs som en närvarande och stödjande person. Killarna tycks vara försiktiga med att berätta för sina vänner om våldet. I vissa fall har vänner varit närvarande vid en våldshändelse. Killarna möter mest fördömande responseer från vänner och bekanta. I vissa fall ignoreras eller förminskas våldet.

Endast i något fall upplever killen att han fått en omvårdande respons. I kontrast till detta upplever tjejerna ofta omvårdande responser, men dessa är i viss mån beroende på våldets omfattning – om våldet är ses som engångsföreteelse är det inte säkert att omgivningen anser att respons är nödvändig (jfr Weisz et al. 2007)

7. Avslutande diskussion

Denna artikel har studerat hur våldsutövande killar och våldsutsatta tjejer upplever och berättar om våldet för det sociala nätverket. Vi har visat på att killarna ofta erkänner att de varit våldsamma men att de när de förklarar sitt våld lyfter fram flickvännens brister och provokationer som orsaker till misshandeln. I vissa fall omdefinierar killarna det som hänt och väljer att tala om våldet i termer av bråk, vilket framställer våldet som mer ömsesidigt. På dessa sätt poängterar killarna flickvännens ansvar i våldsberättelserna. På liknande sätt lyfter tjejerna fram pojkvännens ansvar och aktörskap. I berättelserna är det killen som driver fram våldet medan tjejen försöker undvika det. När tjejerna ska förklara våldet poängterar de ofta att killen har psykiska problem. Dessa individorienterade förklaringar presenterar våldet som något i viss mån bortom pojkvännens kontroll och tonar därmed ned det ansvar tjejerna tilldelat pojkvännerna för våldet. Resultaten liknar i stora stycken svenska studier om vuxnas berättelser om våld i nära relationer (jfr Enander 2010, Gottzén 2012a, 2012b, Hydén 2005). Även det våld och de våldsprocesser informanterna redogör för liknar de som identifierats bland vuxna (Hearn 1998a, Holmberg & Enander 2004, Hydén 1995).

Vi har vidare studerat om och hur informanterna berättar om sina våldserfarenheter för sitt sociala nätverk. Resultaten visar på att informanterna upplever det jobbigt att berätta om våldet för andra. För killarna handlar det framför allt om en rädsla att bli utpekade som kvinnomisshandlare. Denna maskulina stereotyp är något killarna har svårt att känna igen sig i och de är rädda för att familj och vänner kommer att fördöma dem om de får reda på vad de gjort. Därför berättar de endast för ett fåtal i sin närhet. Även tjejerna är försiktiga med att berätta om våldet.

När de unga väl berättar om våldet använder de en rad narrativa strategier. Dessa hjälper dem att hantera det förmodade stigmatiserande utpekandet som de upplever är kopplat till mäns våld mot kvinnor. Killarna omdefinierar våldet genom att för sina bekanta tala om det som bråk eller aggressionsproblem. Genom att kontextualisera kan killarna presentera våldet som endast en mindre del av sina generella problem. På så sätt läggs fokus på depression eller andra problem istället för misshandeln. Både killar och tjejer visar på insikt när de berättar om våldet. För tjejerna kan ett synliggörande av kunskap kring våld hjälpa dem att förklara varför de fallit offer samtidigt som de kan framstå som starka, självständiga tjejer. Killarna visar på insikt om sina problem genom att påtala att de går i terapi. Våldet kan därmed också i viss mån läggas i det förgångna.

Informanterna möter olika responser när de berättar om sitt våld eller när det sociala nätverket får kunskap om våldet. Tjejerna upplever framför allt omvårdande respons från sina föräldrar och vänner. Samtidigt berättar de om att de initialt mötts av en viss förminskning från dem och att pojkvännens föräldrar förminskat och ignorerat våldet. Killarna upplever generellt lite omsorg eller stöd för att våldet ska upphöra. Istället blir de ofta fördömda och ibland hotade, inte minst från flickvännens manliga nätverk. De egna föräldrarna är ofta ovetande om deras våld.

De responser som ungdomarna i denna studie mött kan jämföras med studier av responser på våld i vuxnas relationer (jfr German 2006, Gottzén 2012b, Hearn 1998b, Hydén 2005). Även om delar av det sociala nätverket får kunskap om och responderar på vuxnas våld visar vår studie i jämförelse på att

framför allt offrens föräldrar är viktiga i våldets hanterande. I vissa fall lägger sig också förövarens föräldrar i relationen och våldet. Detta kan förstås dels utifrån att våldet ibland sker i föräldrarnas hem, dels utifrån kulturella föreställningar om att en god förälder bör vara engagerad och ta ansvar för sitt barns välmående, inte minst om de är omyndiga (Forsberg 2010). De våldsutsatta tjejerna ställer liknande förväntningar på sina föräldrar – de förväntar sig att föräldrarna tar ansvar och de kan ställa sig frågande till om de inte ingriper. Ungdomarnas åldersposition, eller kanske snarare generationella position, tycks alltså vara avgörande för föräldrarnas responser.

Responser, liksom informanternas våldsberättelser, bör vidare förstås utifrån ett genusperspektiv. Inte minst är föreställningar om kvinnomisshandlaren som en maskulin avvikare avgörande för hur våldet uppfattas och hanteras. Förövarna uppger att de är försiktiga med att berätta om sitt våld eftersom de då, som en kille uttrycker det, berättar om *”det mest moraliska fel man kan göra”*. Våld mot kvinnor förstås bland studiens informanter som moraliskt förkastligt, men också som något som går emot könsnormer. En kille får inte slå en tjej, allra minst sin egen flickvän. Denna syn påverkar responser från andra män. En kille som utövat våld mot en tjej förtjänar hot och våld.

Skärningspunkten mellan ålders- och könspositionerna synliggörs i informanternas resonemang kring de stereotypa föreställningarna av kvinnomisshandel. Flera tjejer resonerar kring hur de har svårt att identifiera sig med andra våldsutsatta kvinnor. Majken ser dem som sådana som har *”varit gift i flera år och [har] barn”*. Utifrån sin åldersposition har hon svårt att förhålla sig till en vuxen kvinnas våldsutsatthet. En våldsutsatt vuxen kvinna antas leva under andra villkor och bli utsatt för en misshandel som Majken inte kan känna igen. På samma sätt kan Emils resonemang om att hans vänner skulle ha svårt att koppla ihop den *”fruktansvärda bilden ... av nån som misshandlar sin hustru”* med bilden av honom *”som en bra kille”* förstås som ett avståndstagande utifrån åldersposition. Det handlar förvisso om ett avståndstagande från kvinnomisshandlarstereotypen, men denne är i viss mån åldersrelaterad: han har en *”hustru”* medan Emil är en *”kille”*. Genom avståndstagandet från den åldersstereotypa bilden av offer och förövare framstår tjejerna och killarnas erfarenheter som bleka i jämförelse med *”vanlig”* kvinnomisshandel.

Detta avståndstagande till *”vanligt”* relationsvåld bör också förstås utifrån att våld i ungas nära relationer är relativt osynligt i Sverige och inte uppmärksammas i samma omfattning som vuxnas våld. Som vi visat är våldet dock långt ifrån en isolerad företeelse, utan vänner och föräldrar får ofta kunskap om våldet. Personerna kring offer och förövare kan vara ett stöd och verka för att våldet upphör, men också underblåsa och ursäkta våldet. Det därför viktigt att inte bara uppmärksamma ungas relationsvåld i ungdoms- och jämställdhetspolitik och fortsatt forskning, utan också verka för insatser som hjälper det sociala nätverket att utgöra den positiva kraft den potentiellt kan vara.

Referenser

- Adelman M. & Kil, S.H. (2007). Dating conflicts: Rethinking dating violence and youth conflict. *Violence Against Women* 13(12): 1296–1318.
- Anderson, K.L. & Umberson, D. (2001). Gendering violence: Masculinity and power in men's accounts of domestic violence. *Gender & Society* 15(3): 358–380.
- Andersson, K. (2007). To slap a "kraxelhora": Violence as category-bound activity in young men's talk. *NORMA: Nordic Journal for Masculinity Studies* 2(2): 144–162.
- Andersson, K. (2012). Gola aldrig! Pedofilen som undantag. I L. Gottzén & R. Jonsson (Red.), *Andra män. Maskulinitet, normskapande och jämställdhet* (s. 135–148). Malmö: Gleerups.
- Ashley, O.S. & Foshee, V.A. (2005). Adolescent help-seeking for dating violence: prevalence, sociodemographic correlates, and sources of help. *Journal of Adolescent Health* 36(1): 25–31.
- Bamberg, M. (1997). Positioning between structure and performance. *Journal of Narrative and Life History* 7(1/4): 335–342.
- Bamberg, M. (2004). "I know it may sound mean to say this, but we couldn't really care less about her anyway": Form and functions of "slut bashing" in male identity constructions in 15-year-olds. *Human Development* 47 (6): 331–353.
- Barter, C. (2009) In the name of love: Partner abuse and violence in teenage relationships. *British Journal of Social Work* 39(2): 211–233.
- Belknap, J., Melton, H.C., Denney, J.T., Fleury-Steiner, R.E. & Sullivan, C.M. (2009). The levels and roles of social and institutional support reported by survivors of intimate partner abuse. *Feminist Criminology* 4(4): 377–402.
- Bredström, A. (2006). Maskulinitet och kamp om nationella arenor – reflektioner kring bilden av "invandrarkillar" i svensk media. I P. de los Reyes, I. Molina & D. Mulinari (Red.), *Maktens (o)lika förklådnader. Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige* (s. 182–204). Stockholm: Atlas.
- Brown, L. K., Puster, K. L., Vazquez E.A., Hunter, H. L. & Lescano, C. M. (2007). Screening practices for adolescent dating violence. *Journal of Interpersonal Violence* 22(4): 456–464.
- Brå (2009). *Våldet mot kvinnor och män i nära relationer: Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet* (rapport 2009:12). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brå (2012). *Nationella trygghetsundersökningen 2011. Om utsatthet, trygghet och förtroende* (rapport 2012:2). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Butler, J. (1997). *The psychic life of power: Theories in subjection*. Stanford: Stanford University Press.
- Carlson, C.N. (2003). Invisible victims: Holding the educational system liable for teen dating violence at school. *Harvard Women's Law Journal* 26: 351–393.
- Chung, D. (2005). Violence, control, romance and gender equality: Young women and heterosexual relationships. *Women's Studies International Forum* 28(6): 445–455.
- Chung, D. (2007). Making meaning of relationships: Young women's experiences and understandings of dating violence. *Violence Against Women* 13(12): 1 274–1 295.

- Connell, R.W. (2002). On hegemonic masculinity and violence: Response to Jefferson and Hall. *Theoretical Criminology* 6(1): 89–99.
- de los Reyes, P. (2003). *Patriarkala enklaver eller ingenmansland? Våld, hot och kontroll mot unga kvinnor i Sverige*. Norrköping: Integrationsverket.
- de los Reyes, P. & Mulinari, D. (2005). *Intersektionalitet. Kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber.
- Enander, V. (2010). "A fool to keep staying": Battered women labeling themselves stupid as an expression of gendered shame. *Violence Against Women* 16(1): 5–31.
- Estrada, F. (1999). *Ungdomsbrottslighet och samhällsproblem. Utveckling, uppmärksamhet och reaktion* (Diss.). Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Fiene, J. (1995). Battered women: Keeping the secret. *Affilia* 10(2): 179–193.
- Forsberg, L. (2010). Engagerat föräldraskap som norm och praktik. *Sociologi i dag* 40(1/2): 78–98.
- Foshee, V.A., Bauman, K.E., Linder, F., Rice, J. & Wilcher, R. (2007). Typologies of adolescent dating violence: Identifying typologies of adolescent dating violence perpetration. *Journal of Interpersonal Violence* 22(5): 498–519.
- Fugate, M., Landis, L., Riordan, K., Naureckas, S. & Engel, B. (2005). Barriers to domestic violence help seeking: Implications for intervention. *Violence Against Women* 11(3): 290–310.
- German, T. (2006). *Male batterers' perceptions of criticism and support from family and friends* (Diss.). Boston: Dept. of Sociology, Boston University.
- Goffman, E. (1981). *Forms of talk*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Gottzén, L. (2012a). Att (inte) bli en kvinnomisshandlare. I L. Gottzén & R. Jonsson (Red.), *Andra män. Maskulinitet, normskapande och jämställdhet* (s. 149–165). Malmö: Gleerups.
- Gottzén, L. (2012b, referegranskas). Skam, maskulinitet och responser på mäns våld mot kvinnor. *Socialvetenskaplig tidskrift*.
- Gubrium, J. & Holstein, J. (2008). *Analyzing narrative reality*. Thousand Oaks: Sage.
- Hearn, J. (1998a). *The violences of men: How men talk about and how agencies respond to men's violence to women*. London: Sage.
- Hearn, J. (1998b). **Men** will be men: The ambiguity of men's support for men who have been violent to known women. In J. Popay, J. Hearn & J. Edwards (Eds.), *Men, gender divisions and welfare* (s. 147–180). London: Routledge.
- Hearn, J. (2012). A multi-faceted power analysis of men's violence to known women: From hegemonic masculinity to the hegemony of men. *The Sociological Review* 60(4): 589–610.
- Hickman, L.J., Jaycox, L.H. & Aronoff, J. (2004). Dating violence among adolescents: Prevalence, gender distribution, and prevention program effectiveness. *Trauma, Violence & Abuse* 5(2): 123–142.
- Holmberg, C. & Enander, V. (2004). *Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Ystad: Kabusa.
- Hydén, M. (1995). *Kvinnomisshandel inom äktenskapet. Mellan det omöjliga och det möjliga*. Stockholm: Liber.

- Hydén, M. (2000). Att lyssna till en kör av röster: Den berättarfokuserade intervjun. *Socialvetenskaplig tidskrift* 7(1/2): 137–158.
- Hydén, M. (2005). "I must have been an idiot to let it go on": Agency and positioning in battered women's narratives of leaving. *Feminism & Psychology* 15(2): 171–190.
- Isdal, P. (2001). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia.
- Jackson, S.M. (1999). Issues in the dating violence research: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior* 4(2): 233–247.
- Jeffner, S. (1997). *Liksom våldtäkt, typ. Om ungdomars förståelse av våldtäkt* (Diss.). Uppsala: Sociologiska institutionen, Uppsala universitet.
- Krekula, C., Närvänen, A-L. & Näsman, E. (2005). Ålder i intersektionell analys. *Tidskrift för genusvetenskap* 26(2/3): 81–94.
- Landstedt & Gillander Gådin (2011). "Experiences of violence among adolescents: gender patterns in types, perpetrators and associated psychological distress". I *International Journal of Public Health*, vol. 56(4), 2011, s. 419–427.
- Lundgren, E. (2004). *Våldets normaliseringsprocess*. Stockholm: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige.
- Lundgren, E., Heimer, G., Westerstrand, J. & Kalliokoski, A-M. (2001). *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i det jämställda Sverige – en omfångsundersökning*. Umeå: Brottsoffermyndigheten.
- Lundgren, S. (2004). *Utsatt "i förbifarten"*. Hur fokus förskjuts i svensk forskning om våld mot unga kvinnor. Uppsala: Avdelningen för samhällsvetenskaplig genusforskning, Uppsala universitet.
- Martin, C.E., Houston, A.M., Mmari, K.N. & Decker, M.R. (2012). Urban teens and young adults describe drama, disrespect, dating violence and help-seeking preferences. *Maternal Child Health Journal* 16(5): 957–966.
- Mattsson, T. (2010). *Intersektionalitet i socialt arbete. Teori, reflektion och praxis*. Malmö: Gleerups.
- McCarry, M. (2010). Becoming a "proper man": Young people's attitudes about interpersonal violence and perceptions of gender. *Gender and Education* 22(1): 17–30.
- Messerschmidt, J. (1993). *Masculinities and crime: Critique and reconceptualization of theory*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Messerschmidt, J. (2004). *Flesh and blood: Adolescent gender diversity and violence*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Olofsson, N., Lindqvist, K., Gillander Gådin, K. & Danielsson, I. (2009). Violence against young men and women: A vital health issue. *The Open Public Health Journal* 2: 1–6.
- Presser, L. (2004). Violent offenders, moral selves: Constructing identities and accounts in the research interview. *Social Problems* 51(1): 82–101.
- Próspero, M. (2007). Young adolescent boys and dating violence: The beginning of patriarchal terrorism? *Affilia* 22(3): 271–280.
- Ramirez, M., Paik, A., Sanchagrin, K. & Heimer, K. (2012, i tryck). Violent peers, network centrality, and intimate partner violence perpetration by young men. *Journal of Adolescent Health*.

- Regeringens skrivelse 2007/08:39 *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Riessman, C.K. (2008). Analys av individuella berättelser. I S. Larsson, Y. Sjöblom & J. Lilja (Red.), *Narrativa metoder i socialt arbete* (s. 55–84). Lund: Studentlitteratur.
- Rose, L.E., Campbell, J. & Kub, J. (2000). The role of social support and family relationships in women's responses to battering. *Health Care for Women International* 21(1): 27–39.
- Ruiz-Pérez, I., Mata-Pariente, N. & Plazaola-Castaño, J. (2006). Women's response to intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence* 21(9): 1 156–1 168.
- Schrock, D. & Padavic, I. (2007). Negotiating hegemonic masculinity in a batterer intervention program. *Gender & Society* 21(5): 625–649.
- Schütt, N.M., Frederiksen, M.L. & Helweg-Larsen, K. (2008). *Unge og kærestevold i Danmark. En landsdækkende undersøgelse af omfang, karakter og følger af vold blandt 16–24-årige med fokus på vold i kæresteforhold*. København: Syddansk universitet & Minister for ligestilling.
- Schwartz, M. & DeKeseredy, W. (1997). *Sexual assault on college campus: The role of male peer support*. Thousand Oaks: Sage.
- Sears, H.A., Byers, S.E., Whelan, J.J. & Saint-Pierre, M. (2006). "If it hurts you, then it is not a joke": Adolescents' ideas about girls' and boys' use and experience of abusive behavior in dating relationships. *Journal of Interpersonal Violence* 21(9): 1 191–1 207.
- Silverman, J.G., Decker, M.R., Reed, E., Rothman, E.F., Hathaway, J.E., Raj, A. & Miller, E. (2006). Social norms and beliefs regarding sexual risk and pregnancy involvement among adolescent males treated for dating violence perpetration. *Journal of Urban Health* 83(4): 723–735.
- Staunæs, D. (2003). Where have all the subjects gone? Bringing together the concepts of intersectionality and subjectification. *NORA: Nordic Journal of Women's Studies* 11(2): 101–110.
- Stokoe, E. (2010). "I'm not gonna hit a lady": Conversation analysis, membership categorization and men's denials of violence towards women. *Discourse & Society* 21(1): 59–82.
- Tamboukou, M. (2008). Re-imagining the narratable subject. *Qualitative Research* 8(3): 283–292.
- Totten, M. (2003). Girlfriend abuse as a form of masculinity construction among violent, arginal male youth. *Men and Masculinities* 6(1): 70–92.
- Uhnoo, S. (2011). *Våldets regler. Ungdomars tal om våld och bråk* (Diss.). Göteborg: Daidalos.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Waldram, J. (2010). Moral agency, cognitive distortion, and narrative strategy in the rehabilitation of sexual offenders. *Ethos* 38(3): 251–274.
- Weiss, K.G. (2009). "Boys will be boys" and other gendered accounts: An exploration of victims' excuses and justifications for unwanted sexual contact and coercion. *Violence Against Women* 15(7): 810–834.
- Weisz, A.N., Tolman, R.M., Callahan, M.R., Saunders, D.G. & Black, B.M. (2007). Informal helpers' responses when adolescents tell them about dating violence or romantic relationship problems. *Journal of Adolescence* 30(5): 853–868.

West, C. & Zimmerman, D.H. (1987). Doing gender. *Gender & Society* 1(2): 125–151.

Wiklund, M., Malmgren-Olsson, E-B., Bengs, C. & Öhman, A. (2010). "He messed me up": Swedish adolescent girls' experiences of gender-related partner violence and its consequences over time. *Violence Against Women* 16(2): 207–232.